

Mojca Pelcar – Šarf

NAPIS NAD MESTOM

MOJCA PELCAR – ŠARF
NAPIS NAD MESTOM

Spremna beseda: dr. Jerneja Ericsson
Lektura spremne besede: Tina V.
Oblikovanje naslovnice: Tjaša N.

Prelom: Peter K.

Tisk: Adoz tisk d.o.o.

Izdal in založil: Institute P.A.R.A.S.I.T.E.

To delo je avtorsko zaščiteno z Attribution and NonCommercial licencama pod okriljem Creative Commons. Kopija licenc se nahaja na: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.0/>, lahko pa tudi pišete na Creative Commons, 559 Nathan Abbott Way, Stanford, California 94305, USA.

To delo lahko spreminjate, kopirate, razmnožujete, posredujete naprej ali kakor koli drugače uporabljate pod pogojem, da uporaba ni v komercialne namene, ter da navedete avtorja.

Ljubljana, 2004

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-1

PELCAR-Šarf, Mojca

Napis nad mestom / Mojca Pelcar-Šarf ; [spremna beseda Jerneja Ericsson]. –
Ljubljana : Institute P.A.R.A.S.I.T.E., 2004

217421056

SPREMNA BESEDA

Mojca Pelcar – Šarf, eno najobetavnejših poetinj mlajše generacije, sem spoznala med simpozijem o vlogi ženske poezije v sodobni afriški družbi, ki je potekal v Oxfordu, v organizaciji založbe African Books Collective Ltd., kjer je Mojca takrat delala kot mediatorka avtorskih pravic za vzhodno Evropo. Kot avtorico sem jo spoznala kasneje, na njenem nastopu v okviru letnega srečanja Slovencev, živečih v Veliki Britaniji. Mojca Pelcar – Šarf je prva slovenska predstavnica gibanja *ersatz*,¹ trenutno najbolj intrigantnega dogajanja v otoški poeziji, v katerem ima sama ključno vlogo.

Poglavitni vidik gibanja *ersatz*, kot ga je na nedavnem kolokviju o sodobnih tokovih v poeziji na Univerzi v Fair Bluffu v Južni Karolini podala Mojca Pelcar – Šarf, je, da neformalno združbo povezuje zgolj soroden odnos do nacionalnih literarnih kanonov in v njih impliciranih družbenih razmerij moči.

Ti zanimivi mladi glasovi prek postopkov potujitve in zgrešenih srečanj restrukturirajo 'naravna', 'dana' razmerja kanonov lastnih nacionalnih literatur, pri čemer ne smemo zanemariti, da gre večinoma za glasove mladih, visoko izobraženih poetinj, nezadovoljnih z lastno družbeno vlogo.

Tako znotraj gibanja kot v poeziji Mojce Pelcar – Šarf gre predvsem za odgovor, oživitev in nadgradnjo feminističnih konceptov osemdesetih, ki so v devetdesetih razvodeneli predvsem skozi korporativno privzemanje z namenom spremembe videza, a ohranjanja patriarhalne strukture.

Napis nad mestom je ključna prelomnica v opusu mlade avtorice. V rokah držite njeno četrto zbirko, ki pa se od prejšnjih bistveno razlikuje, saj je do te zbirke poetinja iskala svojo izrazno poetiko in jezik:²

¹ Iz nemške besede, ki pomeni zamenjava – substitut. V Veliki Britaniji se je ta beseda pojavila kot sinonim za drugorazredni nadomestek v zgodnjih dvajsetih letih 20. stoletja.

“Počasi te spoznavam, jezik,
tvoje vrline in
tvoja šibka mesta.”

S tem spoznanjem se je Mojca Pelcar – Šarf ne samo pričela zavedati svojega izraznega jezika, temveč tudi opusa nacionalne poezije, ki je v *ersatzu* tako pomemben. Hkrati je občutno razširila tematski spekter svoje poezije, tako tudi jasno prikazuje svoje osebno nezadovoljstvo ob še vedno podrejeni situaciji ženske v sodobni družbi:

“... In ljubim bele zastore,
spominjajo me tvojega prezira.

Težko mi je pravzaprav s teboj,
utrujena sem.
Nihče ne verjame. Smejem se.
Ustrašiš se. Utrujena sem.”

Velikemu preskoku v lastni poetiki navkljub je Mojca Pelcar – Šarf tudi v pričujoči zbirki ohranila elemente liričnosti in globoke, iskrene osebne izpovedi, a tokrat kvalitativno zelo zanimivo nadgrajene tako s stališči, značilnimi za *ersatz*, kot z zgolj zanjo značilnimi estetskimi postopki.

Z Napisom nad mestom je slovenska poezija bogatejša za novo, izvorno delo.

Dr. Jerneja Ericsson,
Stockholm, november 2004

² Tako figurativno kot dobesedno, saj je vse prejšnje zbirke napisala v angleškem jeziku.

Jaki Železnikarju
in
Sunčanu Patricku Stoneu,
brez katerih ne bi bilo napisa nad mestom.

LJUBLJANA SPI

In zažvižgal je vlak skozi mrak
ampak to delajo samo tisti,
ki imajo radi sebe
in si zelo zaupajo

O devojka ti
vsa z mesecem posejana

Malo vemo o skrivnostni sili kačjih oči
ker ubija samo v samoti

Ob Gradu se lije Ljubljana

Daj svojo glorio, jutranja zarja!

KAVARNA 9

Ta postaja je bila drugačna.
Vlaki so le na videz vozili.
Ljudje so čakali, kavo so pili.

Lok se dviga nad vlaki. Pokrajina je stara.
Hiše so nizke. Oba sva zainteresirana.
Takoј začneva kaditi.

Ta postaja je bila drugačna.

NA POSTAJI 63

Ušel mi je vzdih,
ki je bil pripravljen
za uro smrti:

‘Nekoga moraš imeti rad,
pa čeprav trave, reko, drevo ali kamen,
nekomu moraš nasloniti roko na ramo,
nekomu moraš, moraš...’

ODPRITE MUZEJE

Hodim po Manhattanu s polnim srcem mane,
 ki jo je prinesel veter, ko se je odprlo morje.
 Vse je še pred mano, pod mano, čisto vse,
 up town, mid town, down town.

Odprite muzeje!
 Odprite muzeje!

Svetleča okna nebotičnikov, avtomobilske pošasti,
 geto v Brooklynu, Chelsea hotel.
 Bronx z zadetimi zamorci, podgane v centralnem parku,
 pimpi s tanko pristrizženimi brki na dvainštirideseti ulici,
 tihi Hudson, jekleni mostovi, predori,
 zadnja postaja Greenwich Village

Odprite muzeje!
 Odprite muzeje!

Nikomur ni mar za Rahmaninove note v poletnih vrtovih,
 za Honeggerjeve oratorije, oblečene v kariraste hlače,
 za Jacksona Pollocka, celo Dante naroča McDonaldiv
 Hamburger in Heron se je začel voziti s trajektom

Odprite muzeje!
 Odprite muzeje!
 Odprite muzeje!
 Odprite muzeje!

RAZOČARANJA

Ni res, ne morem verjeti
vestem tem zloglasnim,
da spet bo tako kot pred dvajsetimi leti.
Ne, ni res, ne morem verjeti...

Demonstracije na ulicah
so kakor divje besede gluhtonemcev.

Sami ne čujemo
svoje besede

In to je naš ubup.

GRENKO RESNIČNA IN BREZ TOLAŽBE

Prek poljan ledeni vrisk brni,
v srce se zajeda,
otožno misel razpreda –
in srce se razbije v tisoč atomov,
v vsakem atomu bolest
in tisoč cest
v tisočkrat večjo bolest –

Kje je tvoj plamen, kje še goriš?
Kje rušiš gradove, kje greješ ljudi?
(Ker kjer se ruši, tam se gradi!)
A ti si kot jezero in ledeniš.

Kopal bom, vate ril do globin,
da kakor vrelec žuboriš,
razbil te bom, da iz razvalin
vzrasteš, v zarji zagoriš.

DEPRESIJA

Kam, prijatelj, letiš,
čemu višje hlepiš?

Bojiš li vožnje se pod zemljo čudne?
Ko peljal bi v vodnjak se, bratec moj?

Kaj, če utrga se železna vrvi?
Otročje misli in otročji strah!

Temnejša in tesnejša pot čimbolj.
Soparno je in dihaš tukaj težko.

Vročina raste... Bližamo se peklu?

SKOZI BELA VRATA

Vse je belo zdaj
beli prsti, bel obraz
bel neskončni kraj

Čudno: svet brez tebe
še vedno traja
bel je mrtvi, mrtvi čas

SMRTNI OPOJ

Na postelji tiho ležim,
ne spim, ne bedim.

Noči so vse bolj čudne, vse bolj hladne
srh nemega snovanja me prežema

In zemlja sama, neugnobljiva,
potaplja se pod snežnimi valmi

Nepomirljiva slast v odtekanju krvi,
strašna tišina, krik že –

Oči so zlepljene iz pajčevine
in siva plesen se smehlja v sencih.

Na postelji tiho ležim,
ne spim, ne bedim.

KONS /TRUDEN EVROPSKI ČLOVEK/

Prva ura bije,

 Jezušček zmoči muco. Muca kriči.

Druga ura bije,

 bele glave so modre dromlje.

Tretja ura bije,

 kot se dvigne gladina reke, ki zmoči šapo, se trn ureže.

Četrta ura bije,

 plen zate je na stopnišču.

Peta ura bije,

 mehka futrasta oblečena žoga, ki ne poškoduje niti hrbta zajčka.

Šesta ura bije,

 roke so smetana.

Sedma ura bije,

 plamen iztoči norost.

Osma ura bije,

 smehljam se.

Deveta ura bije,

 laski so na cementu v garaži

Deseta ura bije,

 rogovile – pesem zarje

Enajsta ura bije,

 smrt še ni prišla

Dvanajsta ura bije.

OD STAROSTI

Biti moraš čim bolj preprost,
to je edina določena popolnost,
kadar si vsakikrat svež in nov
in dobro veš, da je vse revno
razen tihega ljubljenja.

Ne boš imel časa
ne boš imel časa
časa ne boš imel

Moči mi prihajajo iz bridkih korenin
in iz nevidno globokih obredov zemlje,
kjer smo vsi doma in smo zdaj
le na kratkem in veselem izletu.

Ne boš imel časa
ne boš imel časa
časa ne boš imel

Ljubljenje je edina popolnost,
izpolniti jo moreš le kot bitje,
pripravljeno za nenavadno potovanje,
vsi drugi načini so namišljeni dosežki.

Ne boš imel časa
ne boš imel časa
časa ne boš imel

Biti moraš čim bolj preprost,
to je edina določena popolnost,
kadar si vsakikrat svež in nov
in dobro veš, da je vse revno
razen tihega ljubljenja.

Ne boš imel časa
ne boš imel časa
časa ne boš imel

GLAS IZ JEČ

V skodelico sem nalila
vročo jutranjo zarjo
in naenkrat sem vedela:
steklene stene so se prepredle z jasnino

Sonce na oknu. Stene
pobeljene, bele, bele.
Okna odprta, veter diha
od polj. Na oknu
je glogova vejica.

Ko je zgodaj pozvonil telefon
je svetloba odvrгла svoje mavrične šope
na mojo posteljo in vame.
Prisluhnila sem zvoku svojih sanj.

Sonce na oknu,
okno je belo.
Za oknom sinje nebo.

IMPRESIJA

Dež...

Pesek se boči
v drobne poloble

Verjetno sem bila na ulici.
Mislila sem mimogrede na misli.
Bilo mi je preveč dovolj ljubezni.
Mimo so tekli še psi
še ščepec tega nisem hotela.
Sonce je bilo in julij sredi leta
tudi tega nisem hotela.

Dež...

Dež budi kapljo

Dež...

BLIZU POLNOČI

V zraku si kot zvok
kot glas vode ob nekem pogorelem travniku
sprašujem se po tebi
in ljubim bele zastore
spominjajo me tvojega prezira.

Težko mi je pravzaprav s teboj,
utrujena sem.
Nihče ne verjame. Smejem se.
Ustrašiš se. Utrujena sem.

SAMOMORILEC PRED OGLEDALOM

Plavala je luna med oblaki,
mirno spalo mesto je pod njo;
in midva po cesti sva hodila
in sva o ljubezni govorila
in objemala se pretesno.

Moral sem iti proč,
da bi lahko prišel bliže.

GLORIA IN EXCELSIS

Raniti,
v ranah krvaveti.

Z neba sonce gleda
ukrajinske stepe,
ki tako so mirne
in otožno lepe!

O, skriti smoter
rojstva.

Z neba sonce gleda
ocean šumeči,
ocean globoki,
vekomaj kipeči.

Raniti spet in spet –
in krvaveti...

Z neba sonce gleda
bednega Zemljana,
ki je slika stepe,
slika oceana.

Razbičan od strasti.

V ZELENI INDIJI

Črna, kristalno črna gosta viskozna gmota
skozi katero grejo kot žarki
dolge tanke bele koščene cevke!

Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti
hodil po zemlji sem naši in pil nje bolesti

Predmete, pozabljene v davnih domovih,
videne v sanjah z obupano željo
je tuja vojna razsula po gorah.

Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti
hodil po zemlji sem naši in pil nje bolesti

Popolnoma pozabljen prostor: a spomnim se,
v katere smeri se odpira

Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti
hodil po zemlji sem naši in pil nje bolesti

V ŽALOSTNI KRČMI

Veliki črni bik rjove v jutro.
Sonce na vzhodu brusi
bleščéčo mesarsko sekiro.

Zajeten kos govedine se vzame
in rahle ali mozgove kosti.
Oboje, po receptu stare mame,
se v lonec mrzle vode potopi.

Doda se sol in jušna zelenjava,
por, peteršilj, korenje, zelena,
čebule rahlo popečena glava
in paprike en reženj ali dva.

Vse to naj se na malem ognju kuha.

SONCE SE SMEJE

Krasna si, bistra hči planin,
brdka v prirodni si lepoti,
ko ti prozornih globočin
nevihte temne srd ne moti,
krasna si, hči planin!

Fiuuuuu ena gobica

Fiuuuuu še ena gobica

V VETRU SE ZIBLJE

Vznemirjen gozd teče in se
preplašen ozira nazaj
Ustavil se je
pod visokim drevesom zorečih jabolk

Klopčič gigantskega mahu
kot zidak v gnezdu nočnega ptiča

Hrapav les seže po kalciju
ponosna jablana
topla dišeča jablana

KLIC

Si srečal zvok
ki si ga slišal oddaljenega

Čiv-čiv, čiv-čiv
ko se je bližal

Živ-žav, živ-žav
ko je padal

Čiv-čiv, živ-žav
ko je obležal
ko se je spet pobral

Si slišal zvok
ali je kar padal in padal

Čiv-čiv, čiv-čiv
saj nisem jaz kriv,
Živ-žav, živ-žav
če je mož brljav

RDEČA RAKETA

Ne vem zakaj ljudje
na luno si žele
po mojem so tako
že nekaj let za njo

PROSTITUIRANA KULTURA

Veš poet svoj dolg?

Zdravnik računal bi ji tisoč din

NAD NORIŠNICO

Ali ste že videli boga?

Hitreje, kot ga žanješ, gospod.

PESEM O SANJI

daj moji desnici levico
ki skoz jasne skoz čiste

daj moji levici desnico
ki skoz kote skoz ostre

SFERIČNO ZRCALO

Včasih, čeme v svoji šentviški sobi,
lubčka reče moj sin
in se sklonim
in mi obesi okrog vratu čudno stvar
na kateri piše z otroško pisavo
UMETNI KURAC

FLOR

ARS HIPPOCRATICA

ZVON POKORE

Tako škrlatni disk iz zvokov
prijet'ljji prašajo me: kam?
Tako se kruši beli smeh iz jutra
prašajte raje val morja
tako po steni skalnati jeziki
prašajte raje oblak neba

Tako varljivi klobčič senc
tako na koži plavi zubelj

Oblak ne ve in val ne kam
kam nese me obup, ne znam
samo to znam, samo to vem
da pred obličje nje ne smem.

PO SREBRNI MESEČINI

Počasi te spoznavam, jezik,
tvoje vrline in
tvoja šibka mesta

Ti brez slik
poveš neskončnost

Vidim ljudi v tebi
in tebe v ljudeh
v mojih rokah si svobodna

Ti brez slik
poveš neskončnost

Ne dotikajte se je kamniti zidovi in visoka
dvorišča otroštva v istrski vasici,
naj vas vzamejo...

Ti brez slik
poveš neskončnost

Spreminjaš se v mojih rokah,
pravzaprav ne ti, tvoja govorica,
v tebi je ta lepota, ki je toliko večja od mene.

Ti brez slik
poveš neskončnost

KAZALO

SPREMNA BESEDA	3
LJUBLJANA SPI	7
KAVARNA 9	9
NA POSTAJI 63	11
ODPRITE MUZEJE	13
RAZOČARANJA	15
GRENKO RESNIČNA IN BREZ TOLAŽBE	17
DEPRESIJA	19
SKOZI BELA VRATA	21
SMRTNI OPOJ	23
KONS /TRUDEN EVROPSKI ČLOVEK/	25
OD STAROSTI	27
GLAS IZ JEČ	29
IMPRESIJA	31
BLIZU POLNOČI	33
SAMOMORILEC PRED OGLEDALOM	35
GLORIA IN EXCELSIS	37
V ZELENI INDIJI	39
V ŽALOSTNI KRČMI	41
SONCE SE SMEJE	43
V VETRU SE ZIBLJE	45
KLIC	47
RDEČA RAKETA	49
PROSTITUIRANA KULTURA	51
NAD NORIŠNICO	53
SFERIČNO ZRCALO	57
ZVON POKORE	59
PO SREBRNI MESEČINI	61

Zahvala: Tjaša N., Peter K., Helena M., Tina V.